

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.003.05.2018
P/18/071

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/18/071 – Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka z dysfunkcjami.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 września 2015 r. do dnia zakończenia kontroli (lata szkolne 2015/2016-2017/2018). Badaniami kontrolnymi objęte zostaną również zdarzenia i dokumenty sprzed 1 września 2015 r. w przypadkach, gdy miały one związek z przedmiotem kontroli.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontroler</i>	Andrzej Kamiński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/23/2018 z dnia 15 marca 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Jędrzejowie, ul. B. Krzywoustego 4, 28-300 Jędrzejów (dalej: Ośrodek, lub SOSW)
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Agnieszka Zaczowska, Dyrektor Ośrodka. (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Ośrodek zapewnił podjęcie terapii dla wszystkich dzieci, których rodzice lub opiekunowie prawni o to wnioskowali. Nad planowaniem i realizacją wsparcia czuwał Zespół Wczesnego Wspomagania (dalej: Zespół), w skład którego wchodziły osoby posiadające przygotowanie do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym. Składy Zespołów powołanych w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 nie były w pełni zgodne z § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka², gdyż w ich pracach nie uczestniczył psycholog. W 2017/2018 r. w składzie jednego z zespołów nie zapewniono udziału logopedy, w innym psychologa, niezgodnie z § 3 ust 2 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka³.

Zespoły opracowały indywidualne programy wczesnego wspomaganie rozwoju (dalej: Program) dla wszystkich dzieci objętych wsparciem. Ustalone kierunki i harmonogramy działań realizowały większość zaleceń zawartych w opiniach o potrzebie wczesnego wspomaganie (dalej: Opinie). Dla jednego dziecka nie zapewniono zaleconej w Opinii pomocy psychologicznej, a dla dwójki dzieci nie organizowano zajęć grupowych. Wymiar wsparcia dla wszystkich dzieci zaplanowano na minimalnym poziomie 4 godzin w miesiącu. W Ośrodku wprowadzono zasady pozwalające na pełną realizację zaplanowanych zajęć.

Zespoły dokonywały bieżącej i kompleksowej oceny skuteczności pomocy udzielanej dzieciom i ich rodzinom, a wyniki tych ocen wykorzystywano do planowania dalszego wsparcia. Podejmowano ograniczone działania, mające na celu zapewnienie spójności oddziaływań terapeutycznych w odniesieniu do dzieci, które korzystały także ze wsparcia w przedszkolach lub innych podmiotach. Barię w nawiązywaniu współpracy z innymi placówkami wspierającymi dziecko i jego rodzinę był brak zgody rodziców na te działania.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

² Dz. U., poz. 1257 – uchylony 1 września 2017 r. przez ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 60 ze zm.)

³ Dz. U. poz. 1635.

W Ośrodku zapewniono odpowiednie warunki organizacyjne oraz zabezpieczono środki na realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W latach 2016/2017-2017/2018 zatrudniono wymaganych specjalistów, których kwalifikacje pozwalały na realizację wczesnego wspomaganie dzieci oraz stworzono odpowiednie warunki do kształcenia i doskonalenia zawodowego w tym zakresie.

Realizacja wczesnego wspomaganie rozwoju była przedmiotem nadzoru prowadzonego przez Dyrektora Ośrodka. Zapewniono wygodne, estetyczne, spełniające wymogi bezpieczeństwa oraz odpowiednio wyposażone pomieszczenia do prowadzenia zajęć w ramach tego wsparcia. W SIO⁴ umieszczono prawidłowe dane dotyczące liczby i wieku dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju, dokumentacja wszystkich dzieci była właściwie chroniona.

Dyrektor Ośrodka nie podjęła działań mających na celu prawidłowe ewidencjonowanie wydatków związanych z realizacją wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

1. Planowanie i udzielanie wsparcia w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci

Opis stanu faktycznego

Ośrodek jest placówką publiczną przeznaczoną dla dzieci i młodzieży, którzy wymagają stosowania specjalnych oddziaływań wychowawczych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych oraz posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

W ramach Ośrodka funkcjonują:

- 1) szkoły z siedzibą w Jędrzejowie przy ul. Feliksa Przytkowskiego 5, dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych w stopniu lekkim, tj.: ośmioletnia Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 1 z oddziałami dotychczasowego Gimnazjum Nr 3 oraz Branżowa Szkoła I stopnia Specjalna Nr 1 z oddziałami dotychczasowej Zasadniczej Szkoły Zawodowej Nr 1;
- 2) szkoły z siedzibą w miejscowości Węgleń 1, dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, tj.: Ośmioletnia Szkoła Podstawowa nr 1 z oddziałami dotychczasowego Gimnazjum oraz ponadpodstawowa Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy;
- 3) grupy wychowawcze w Jędrzejowie przy ul. Bolesława Krzywoustego 4 oraz grupy wychowawcze w Węgleńcu.
- 4) Ośrodek prowadzi również Warsztat Terapii Zajęciowej w Jędrzejowie przy ul. Armii Krajowej 11.

(dowód: akta kontroli str. 375-380)

W latach szkolnych 2015/2016-2017/2018 (według stanu na 30 września każdego roku szkolnego) wczesnym wspomaganie rozwoju objętych było w Ośrodku łącznie dziewięć dzieci, z tego jedno dziecko objęte było wsparciem cztery lata szkolne, troje dzieci – dwa lata oraz pięć dzieci jeden rok. W roku 2015/2016 wsparciem objęto dwoje dzieci, a podstawą wydania opinii była w jednym przypadku niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim, w drugim niepełnosprawność umysłowa w stopniu umiarkowanym. W roku 2016/2017 wsparciem objęto czworo dzieci (z niepełnosprawnością intelektualną, słabowidzące i słabosłyszące). W roku 2017/2018 – ośmioro dzieci, w tym z niepełnosprawnością ruchową, z niepełnosprawnością intelektualną, słabowidzące i słabosłyszące.

W okresie objętym kontrolą nie wystąpił przypadek odmowy objęcia dziecka wczesnym wspomaganie rozwoju.

Od dnia złożenia przez rodziców lub opiekunów wniosku o objęcie dziecka wczesnym wspomaganie do dnia rozpoczęcia zajęć upłynęło w ośmiu przypadkach od 10 do 31 dni. Natomiast dla jednego dziecka okres ten wyniósł 84 dni. Z wyjaśnienia uzyskanego od Dyrektora Ośrodka wynika, że oczekiwanie tego dziecka na terapię było spowodowane

⁴ System Informacji Oświatowej.

złożeniem przez rodzica wniosku o zorganizowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w dniu 22 czerwca 2016 r., a więc na dwa dni przed zakończeniem rocznych zajęć dydaktycznych w roku szkolnym 2015/2016. W związku z powyższym objęcie dziecka zajęciami nastąpiło od dnia 14 września 2016 r., po uprzednim uzgodnieniu z organem prowadzącym.

(dowód: akta kontroli str. 5-12)

Odległość miejsc zamieszkania rodzin dzieci objętych wczesnym wspomaganie od miejsca udzielania wsparcia wynosiła; do 3 km – w jednym przypadku, od 3 do 10 km – w pięciu oraz powyżej 10 km – w trzech.

Zajęcia dwójga dzieci odbywały się w ich domu rodzinnym, do którego dojeżdżał nauczyciel na własny koszt. Zajęcia z jednym dzieckiem odbywały się częściowo w domu, do którego dojeżdżał nauczyciel, a częściowo w Ośrodku, do którego dziecko wraz z rodzicem było dowożone (dowóz organizowany był przez Ośrodek, a koszty dojazdów refundowała macierzysta gmina rodziców). Pozostałe sześcioro dzieci były do Ośrodka dowożone przez rodziców. W pięciu przypadkach koszty tych dojazdów były refundowane przez gminy. W jednym przypadku rodzice dowozili dziecko na koszt własny.

(dowód: akta kontroli str. 8, 13-14)

W Ośrodku opracowano „Procedury organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka”, przyjęte na posiedzeniu rady pedagogicznej 13 lutego 2015 r. W dokumencie powyższym zapisano m.in, że do zadań Zespołu należy:

- ustalanie, na podstawie opinii, kierunków i harmonogramu działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju i wsparcia rodziny dziecka;
- opracowanie i realizowanie z dzieckiem i jego rodziną Programu;
- analizowanie skuteczności zmian w Programie, stosownie do potrzeb dziecka i jego rodziny oraz planowanie dalszych działań w zakresie wczesnego wspomaganie;
- ocena postępów dziecka dokonywana dwa razy w ciągu roku szkolnego;
- prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z dzieckiem i jego rodziną, (m.in. harmonogram działań w zakresie wczesnego wspomaganie i wsparcia rodziny dziecka oraz harmonogram spotkań Zespołu).

Zespół współpracuje z rodziną poprzez:

- udzielanie pomocy w zakresie kształtowania postaw i zachowań pożądanых w kontaktach z dzieckiem, wzmacnianie więzi emocjonalnej pomiędzy rodzicami i dzieckiem, rozpoznawanie zachowań dziecka i utrwalanie właściwych reakcji na te zachowania;
- udzielanie instruktażu i porad oraz udzielanie konsultacji w zakresie pomocy z dzieckiem;
- pomoc w przystosowywaniu warunków w środowisku domowym do potrzeb dziecka oraz w pozyskiwaniu i wykorzystaniu w pracy z dzieckiem odpowiednich środków dydaktycznych i niezbędnego sprzętu.

Powyższe Procedury zostały zaktualizowane 29 października 2017 r., stosownie do wymogów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci.

Aktualizacja dotyczyła m.in.:

- nawiązania współpracy (pod warunkiem wyrażenia zgody przez rodziców/opiekunów prawnych) z przedszkolem, podmiotem leczniczym oraz ośrodkiem pomocy społecznej; określenia funkcji i treści Programu;
- obowiązku prowadzenia „Arkusza obserwacji dziecka”.

W procedurach tych określono także zasady odpracowania zajęć oraz zapewnienia zastępstwa za nieobecnych nauczycieli polegające na tym, że w przypadku nieobecności nauczyciela na zajęciach krócej niż jeden miesiąc, ustala się w porozumieniu z dyrektorem lub wicedyrektorem Ośrodka oraz rodzicem/opiekunem prawnym inny termin odpracowania zajęć niż w harmonogramie. W przypadku nieobecności nauczyciela na zajęciach dłużej niż jeden miesiąc, dyrektor Ośrodka w porozumieniu z rodzicem/opiekunem prawnym ustala zastępstwo, kierując nauczyciela o takim samym przygotowaniu specjalistycznym.

(dowód: akta kontroli str. 15-32)

Dyrektor Ośrodka każdorazowo określała skład Zespołu stosownymi zarządzeniami. W latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 nie zapewniono w Zespołach wymaganego udziału psychologa. W roku szkolnym 2017/2018 skład Zespołów powołanych dla sześciu (z ośmiu) dzieci objętych wsparciem był zgodny z § 3 ust 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 33-71)

W procedurze określającej zasady tworzenia Programów wskazano, że ma być on opracowany w terminie 60 dni od dnia złożenia wniosku. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że tak długi czas pozostawiony na opracowanie tego dokumentu wynika z konieczności obserwacji dziecka prowadzonej przez nauczycieli specjalistów w celu zdiagnozowania jego potrzeb. Biorąc pod uwagę fakt, że zajęcia z dziećmi odbywają się tylko kilka razy w miesiącu, postawienie rzetelnej diagnozy wymaga dłuższego czasu. Ponadto realizacja wczesnego wspomagania wymaga zaopiniowania i zatwierdzenia przez organ prowadzący w zakresie organizacji i finansowania tych zajęć.

Zespół określił kierunki i harmonogram działań dotyczących wczesnego wspomagania rozwoju oraz Programy. Programy tworzone w latach 2015/2016 i 2016/2017 zawierały cele ogólne, cele szczegółowe oraz w zakresie współpracy z rodzicami „w rozpisaniu” na terapię pedagogiczną, logopedyczną i integracji sensorycznej (jeśli zachodziła taka potrzeba). Treści Programów zostały w obowiązującym terminie, tj. przed upływem 30 października 2017 r., dostosowane do wymogów ww. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci. Po dostosowaniu Programy określały m.in.: sposób realizacji celów rozwojowych ukierunkowanych na poprawę funkcjonowania dziecka, wzmacnianie jego uczestnictwa w życiu społecznym i przygotowanie dziecka do nauki w szkole, eliminowanie barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie dziecka, w tym jego aktywność i uczestnictwo w życiu społecznym, wsparcie rodziny dziecka oraz sposób oceny postępów dziecka traktowane jako: ocena bieżąca, semestralna i roczna – bez wskazania szczegółowych zasad/sposobów ich dokonywania. W pięciu przypadkach zaplanowano także zakres współpracy z innymi podmiotami (dla trójki dzieci takiego zakresu nie określono).

Programy przedstawiano na posiedzeniach rady pedagogicznej Ośrodka. Dyrektor wyjaśniła, że na tych zebraniach podejmuje się tematykę związaną z zadaniami realizowanymi w Ośrodku, w tym także tymi, które dotyczą zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, a więc m.in. informacji o wszystkich realizowanych programach, ocenie postępów w funkcjonowaniu dzieci i młodzieży. Poufność przedstawianych informacji jest zapewniona, gdyż wszyscy nauczyciele Ośrodka znają i stosują zapisy „Regulaminu rady pedagogicznej” oraz „Polityki bezpieczeństwa ochrony danych osobowych w Ośrodku”.

Programy były czytelne, mogły pełnić funkcję informacyjną (zawierały informacje co aktualnie jest realizowane) oraz instruktażową (zawierały zapisy w jaki sposób wykonywać poszczególne ćwiczenia).

Programy jak i harmonogramy działań każdorazowo były uzgadniane z rodzicami, co było udokumentowane ich podpisami.

(dowód: akta kontroli str. 32, 72-177, 383-384)

W Opiniach nie określono zakresu godzinowego wsparcia jakim powinno być objęte dziecko. W Ośrodku każdemu dziecku przyznano minimalny wymiar godzin zajęć określony w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, tj. 4 godziny w miesiącu, w tym zaplanowano realizację następujących rodzajów zajęć terapeutycznych dla dzieci objętych wczesnym wspomaganiem rozwoju w latach szkolnych 2015/2016-2017/2018:

- dla pięciorga dzieci zaplanowano kierunki wsparcia w pełni uwzględniające zalecenia zawarte w Opiniach (1 godz. zajęć logopedycznych, od 1 do 2 godz. zajęć integracji sensorycznej i 1 do 3 godz. zajęć pedagogicznych);

- dla dwojga dzieci zaplanowano: zajęcia logopedyczne – 1 godz., zajęcia integracji sensorycznej – od 1 do 2 godz., zajęcia pedagogiczne – 1 do 2 godz. Dzieciom tym przyznano tylko 1 godz. zajęć logopedycznych w miesiącu, podczas gdy w Opinii zalecono m.in. intensywną terapię logopedyczną. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że Zespół dokonując diagnozy wielospecjalistycznej ustalił, iż większego nacisku wymagało innego rodzaju wsparcie niż kontynuowanie intensywnej terapii logopedycznej, która też znalazła odzwierciedlenie w Programie poprzez ćwiczenia: usprawniające motorykę narządu mowy, artykulacyjne, fonacyjne i oddechowe, pogłębiające rozumienie mowy, omawianie sytuacji, wyjaśnienia znaczenia słów i pojęć w oparciu o materiał konkretno-obrazowy. Ćwiczenia z zakresu terapii logopedycznej realizowane były także na terapii pedagogicznej i zajęciach integracji sensorycznej jako system zintegrowanych i spójnych działań nauczycieli;
- dla dwojga dzieci zaplanowano zajęcia logopedyczne – 1 godz. i zajęcia pedagogiczne – 3 godz. W Opiniach tych dzieci zalecono by objąć je ponadto rehabilitacją ruchową, fizjoterapią, a jedno z nich także pomocą psychologiczną. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju uwzględniono usprawnianie ruchowe w zakresie dużej i małej motoryki tych dzieci. Ćwiczenia ruchowe prowadzone były w ramach terapii pedagogicznej, a ćwiczenia dotyczące usprawniania słuchu, wzroku i dotyku w ramach terapii pedagogicznej i logopedycznej z uwzględnieniem kwalifikacji nauczycieli. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła także, że organizacja rehabilitacji, w tym fizjoterapii, która jest tylko jednym z jej elementów, wymaga starannej diagnostyki dokonanej przez lekarza (nauczyciele nie są upoważnieni do stawiania diagnozy w zakresie rehabilitacji), a następnie realizacji jego zaleceń przez fizjoterapeutów dziecięcych – specjalistów wykwalifikowanych w metodach zarezerwowanych dla niemowląt i małych dzieci. Biorąc pod uwagę brak dostępności odpowiednich specjalistów, organizacja zajęć z zakresu rehabilitacji była utrudniona. Jednemu z dzieci nie zapewniono pomocy psychologa, gdyż w tym czasie w Ośrodku nie był zatrudniony odpowiedni specjalista.

Z wyjaśnień Dyrektor Ośrodka wynika, że przyznano wszystkim dzieciom wsparcie w wymiarze tylko 4 godz. w miesiącu, gdyż wynikało to z ocen poziomu ich funkcjonowania dokonanych przez Zespół na podstawie Opinii i własnych diagnoz, informacji pozyskanych od rodziców/ opiekunów dotyczących udziału dzieci w innych formach wsparcia oferowanych przez przedszkola lub inne placówki, a także ustaleń z organem prowadzącym Ośrodek.

(dowód: akta kontroli str. 33-71,178-208,364-374)

W okresie objętym kontrolą zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju były prowadzone tylko w formie zajęć indywidualnych z udziałem rodzica lub opiekuna dziecka. Nie organizowano zajęć grupowych. Opinie wydane dla dwojga dzieci takie zajęcia jednak zalecały. W jednej z tych Opinii wskazano, że *w sferze społecznej należy zadbać o pozytywny kontakt z innymi, rozwijać umiejętność zabawy z innymi, współdziałania, a także zdolności samoobsługowe i ogólną zaradność życiową na miarę wieku życia i możliwości psychofizycznych.* Natomiast w Opinii innego dziecka zalecono m.in. *należy zadbać o pozytywny kontakt z innymi, rozwijać umiejętność zabawy z innymi, współdziałania, a także rozwijać zdolności samoobsługowe i ogólną zaradność życiową (...).*

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że organizacja zajęć grupowych nie zawsze jest możliwa z uwagi na poziom funkcjonowania poszczególnych dzieci, które mają wskazania do zajęć grupowych, a także ze względów organizacyjnych (dyspozycyjność rodziców). Ponadto rozwijanie kompetencji społecznych zapewnione jest także poprzez możliwość udziału w wielu inicjatywach i przedsięwzięciach organizowanych przez Ośrodek tj. Wojewódzki Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży z Innymi Potrzebami Edukacyjnymi, działalność Olimpiad Specjalnych, festyny rodzinne, imprezy okolicznościowe i inne, na które zapraszane są także dzieci objęte wczesnym wspomaganie i ich rodzice.

(dowód: akta kontroli str. 198, 202, 371)

Od 1 grudnia 2017 r. Ośrodek pełni funkcję ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego⁵, którego zadaniem jest udzielenie kompleksowego wsparcia rodzinom z dziećmi od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole w ramach programu „Za życiem”. Z ofertą dodatkowych działań Ośrodka zostali zapoznani rodzice/prawni opiekunowie, którzy w części zadeklarowali chęć udziału w zajęciach.

Po zweryfikowaniu Programów nauczyciele przeprowadzili w grudniu 2017 r. z siedmiorgiem dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju 21 godzin zajęć, z tego: 10 godzin terapii pedagogicznej, 7 godzin terapii logopedycznej oraz 4 godziny integracji sensorycznej. W 2018 r. realizację zajęć rozpoczęto od kwietnia. Dzieciom objętym wczesnym wspomaganie rozwoju zwiększono pensum zajęć od 1 godz. do 5 godz. miesięcznie.

(dowód: akta kontroli str. 209-221)

W okresie objętym kontrolą w każdym roku szkolnym zajęcia były prowadzone przez 10 miesięcy, tj. od września do czerwca roku następnego, w wymiarze 4 godz. w miesiącu z wyjątkiem jednego dziecka, któremu w roku szkolnym 2017/2018 (na prośbę rodzica) zaplanowano tylko po 2 godz. zajęć integracji sensorycznej. W związku z powyższym roczny plan obejmował dla większości dzieci realizację maksymalnie 40 godz.

W 2017 r. zajęcia rozpoczęto dopiero od 25 września. Według wyjaśnienia Dyrektor Ośrodka wynikało to z przyczyn organizacyjnych (rozpoczęcie roku szkolnego, posiedzenie rady pedagogicznej Ośrodka oraz czasu potrzebnego na sporządzenie i uzgodnienie aneksu do arkusza organizacji Ośrodka z organem prowadzącym). Zajęcia od początku roku szkolnego odbywały się z zachowaniem zasady, że jeśli przyznany wymiar godzin nie był zrealizowany w miesiącu wrześniu to został, w uzgodnieniu z rodzicami, odpracowany w październiku. Analiza harmonogramów i dzienników zajęć wykazała, że nauczyciele Ośrodka przeprowadzający zajęcia współpracowali z rodzicami dzieci objętych wczesnym wspomaganie w zakresie uzgadniania terminów przeprowadzania zajęć, aby maksymalnie ograniczyć przypadki braku możliwości ich przeprowadzenia.

Ogółem w okresie od 30 września 2015 r. do 30 marca 2018 r. zaplanowano 438 godzin zajęć, a zrealizowano 432 godziny, tj. 98,6% liczby godzin zajęć zaplanowanych.

Rodzice złożyli oświadczenia, że ich dzieci uczestniczyły w zajęciach wczesnego wspomaganie tylko w jednej placówce.

Ośrodek nie zawierał porozumień z innymi placówkami w celu realizacji części wskazań zawartych w opiniach o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 222-225, 286, 385)

Z wyjaśnień uzyskanych od czterech nauczycieli specjalistów w zakresie efektywności wczesnego wspomaganie wynika m.in.:

- 1) Opinie dają możliwość ustalenia wsparcia dla dzieci. Większość z nich pomija jednak rodziców, którzy stanowić powinni podmiot wsparcia i odpowiedniego pokierowania. Opinie często nie zawierają konkretnych wskazań oraz precyzyjnych wskazówek dotyczących potrzeb dzieci i ich rodzin;
- 2) poziom efektywności prowadzonych zajęć w Ośrodku jest bardzo wysoki i jest w dużej mierze uzależniony od współpracy rodzica z nauczycielem. Na obniżenie efektywności terapii ma wpływ stan fizyczny dziecka po chorobie;
- 3) osiem godzin miesięcznie to wystarczająca liczba zajęć przeznaczona na realizację wczesnego wspomaganie. Wczesne wspomaganie rozwoju nie jest podstawową i jedyną formą wsparcia dziecka i jego rodziny, stanowi jedynie uzupełnienie pomocy, którą zapewniają inne podmioty. W związku z powyższym przyznawany wymiar godzinowy jest wystarczający i obejmuje zarówno potrzeby dziecka, jak i jego rodziny;
- 4) posiadane przez specjalistów kwalifikacje, staż pracy i doświadczenie są wystarczające, by prowadzić efektywną terapię, ważne jest również ciągle poszerzanie własnych kwalifikacji;
- 5) im wcześniej zostanie postawiona diagnoza i wdrożone zostaną działania stymulujące oraz wspomagające rozwój dziecka, tym lepsze będą rokowania i szansa na jego dobre funkcjonowanie na kolejnych etapach edukacyjnych. Ponadto rodzice małych dzieci

⁵ Na podstawie porozumienia Ministra Edukacji Narodowej z Starostą Jędrzejowskim z dnia 27 listopada 2017 r.

- mają więcej nadziei, sił, zapału i wiary. Są mocno zaangażowani we współpracę ze specjalistami oraz chętniej biorą udział w terapii dziecka;
- 6) przepisy o ochronie danych osobowych stanowią ogromną barierę w przepływie bądź pozyskiwaniu informacji pomiędzy specjalistami z danej dziedziny. Członkowie Zespołu na wczesnym etapie przeprowadzania wywiadu z rodzicami ustalają, czy są oni zainteresowani nawiązaniem przez Zespół współpracy z zakładem opieki zdrowotnej lub ośrodkiem pomocy społecznej. Jak do tej pory rodzice dzieci nie zgłaszali takiej deklaracji;
  - 7) podstawową trudnością w realizacji wczesnego wspomaganie wskazywaną przez rodziców jest pozyskanie rodziców/opiekunów do współpracy, szczególnie w początkowym okresie. Jedna osoba zwróciła uwagę na brak możliwości skonsultowania pewnych przypadków czy konkretnych zaburzeń ze specjalistami w danej dziedzinie w celu uzyskania bardziej precyzyjnych informacji, co jest związane z ochroną danych osobowych.

(dowód: akta kontroli str. 226-238)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym obszarze stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Ośrodku nie zapewniono udziału psychologa w składzie Zespołów powoływanych do planowania i realizacji wczesnego wspomaganie dzieci w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017. W roku szkolnym 2017/2018 w składzie jednego z Zespołów nie zapewniono udziału logopedy, w innym psychologa.

Zgodnie z § 3 ust 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz § 3 ust 2 i 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, w skład Zespołu wchodzi: pedagog posiadający kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności dziecka, psycholog i logopeda. W skład Zespołu, w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny, mogą wchodzić również inni specjaliści.

(dowód: akta kontroli str. 33-71)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła: *w roku szkolnym 2015/2016 Ośrodek nie zatrudnił psychologa. Psycholog został zatrudniony od 3 października 2016 r. w wymiarze ½ etatu, a więc po dacie wydania zarządzeń dotyczących wczesnych wspomagań. W roku szkolnym 2017/2018 zarządzeniem nr 12/A/2017 z dnia 25 września 2017 r. brak psychologa wynika z błędu pisarskiego. Udział psychologa w zespole znajduje swoje odzwierciedlenie w podpisie pod skonstruowanym dla dziecka programem. W roku szkolnym 2017/2018 zarządzeniem nr 12/2017 z dnia 25 września 2017 r. do zespołu nie powołano logopedy z uwagi na prośbę matki o organizację tylko 2 godzin zajęć Integracji Sensorycznej.*

(dowód: akta kontroli str. 376, 386-394)

2. Ośrodek nie zapewnił w roku szkolnym 2015/2016 i 2016/2017 jednemu dziecku wymaganej pomocy psychologicznej, pomimo że Opinii (nr 67/14/15) zalecono objęcie dziecka (i jego rodziny) takim wsparciem.

(dowód: akta kontroli str. 43-46, 149-155, 181-183)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła w tej sprawie, że *brak zapewnienia pomocy psychologa nie wynikał ze złej woli czy zaniedbania, a jedynie braku odpowiedniego specjalisty, tj. psychologa klinicznego. W ocenie Dyrektora Ośrodka alternatywą była propozycja skorzystania z zapisu opinii o możliwości uzyskania pomocy w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Jędrzejowie. Psycholog z odpowiednimi kwalifikacjami został zatrudniony w październiku 2016 r.*

(dowód: akta kontroli str. 377)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zwraca uwagę, że zaplanowanie w latach szkolnych 2015/2016-2017/2018 wsparcia w ramach wczesnego wspomaganie dzieci w minimalnym wymiarze 4 godzin w miesiącu mogło utrudnić pełną realizację i utrwalenie różnych rodzajów terapii, w sytuacji gdy spotkania z terapeutą były realizowane np. tylko raz w miesiącu. NIK pozytywnie ocenia wykorzystanie przez Ośrodek możliwości zwiększenia tego wsparcia dla większości dzieci w ramach środków programu „Za życiem”.

2. Zdaniem NIK nieorganizowanie zajęć grupowych dla dzieci, którym zalecono rozwijanie kontaktów społecznych mogło obniżyć skuteczność udzielonego wsparcia w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju. Zaproponowanie tym dzieciom możliwości udziału w ogólnoszkolnych inicjatywach, skierowanych głównie do uczniów starszych mogło nie być wystarczające.

3. W Ośrodku nie podjęto sformalizowanej współpracy z innymi placówkami w celu realizacji części wskazań zawartych w opiniach o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci pomimo, że Dyrektor Ośrodka widziała potrzebę konsultowania się z takim placówkami w zakresie rehabilitacji czy fizjoterapii.

Ocena cząstkowa

Ośrodek zapewnił w okresie objętym kontrolą podjęcie terapii dla dziewięciorga dzieci, tj. wszystkich, których rodzice/opiekunowie o to wnioskowali. Nad planowaniem i realizacją wsparcia czuwał Zespół, w skład którego wchodziły osoby posiadające przygotowanie do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym. W latach szkolnych 2015/2016 oraz 2016/2017 w pracach Zespołów nie uczestniczył psycholog, a w roku szkolnym 2017/2018 w dwóch przypadkach składy Zespołów były niepełne (brakowało psychologa lub logopedy). Dla wszystkich dzieci opracowano Programy. Ustalone przez Zespół kierunki i harmonogramy działań dla większości dzieci realizowały wszystkie zalecenia zaleceń zawarte w Opiniach. Dla jednego dziecka nie zapewniono pomocy psychologicznej, dla dwójki dzieci nie organizowano zaleconych w Opiniach zajęć grupowych. Dla wszystkich dzieci zaplanowano minimalny wymiar wsparcia w miesiącu (4 godziny), prawie wszystkie zaplanowane zajęcia zostały zrealizowane. Nie podjęto współpracy z innymi podmiotami w celu realizacji części wskazań Opinii.

2. Nadzór, ewaluacja i współpraca z innym placówkami w realizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci

Opis stanu faktycznego

W Ośrodku dokonywano bieżącej i kompleksowej oceny skuteczności wsparcia udzielanego dzieciom i ich rodzinom.

Bieżącą ocenę realizacji celów terapii odnotowywano w „zeszytach obserwacji dziecka” (do końca roku szkolnego 2016/2017). Od 1 września 2017 r. zapisów dokonywano w „arkuszach obserwacji dziecka”. W dokumentach tych zapisywano ocenę postępów oraz trudności w funkcjonowaniu dziecka w zakresie: motoryki dużej, motoryki małej, percepcji, komunikacji, rozwoju emocjonalnego/zachowania. Do końca roku szkolnego 2016/2017 Zespół (po zakończeniu każdego semestru) dokonywał „Oceny postępów dziecka na zajęciach wczesnego wspomaganie rozwoju”. Najczęściej stosowanym wskazaniem była kontynuacja prowadzonej terapii.

Po I semestrze roku szkolnego 2017/18 dokonano „Oceny postępów dziecka oraz trudności w funkcjonowaniu dziecka na zajęciach wczesnego wspomaganie”. Ocena dotyczyła takich kierunków działań jak: motoryka duża, motoryka mała, percepcja, rozwój społeczny i emocjonalny, przygotowanie do nauki szkolnej, rozwijanie aktywności dziecka i jego uczestnictwo w życiu społecznym.

Dokonywano oceny efektywności współpracy z rodziną dziecka. Z zapisów w „Harmonogramach działań w zakresie wczesnego wspomaganie i wsparcia rodziny dziecka” wynika, że zajęcia z dziećmi były prowadzone w sposób indywidualny. Rodzice każdego dziecka w sposób czynny lub bierny brali udział w zajęciach. Rodzicom przekazywano materiały do ćwiczeń z dzieckiem w domu oraz udzielano stosownego instruktażu. Informowano również rodziców dziecka odnośnie postępów w terapii. Dwa razy w roku szkolnym (po upływie semestru) dokonywano „Oceny efektywności współpracy z rodziną dziecka”. Z analizy ww. dokumentów wynika, że w wyniku tej oceny sugerowano wykonanie dodatkowych badań i diagnoz (rodzice jednego z dzieci nie wyrazili zgody na ich wykonanie) ukierunkowano oddziaływania wychowawcze rodziców.

W Ośrodku opracowywano aneksy do Programów w sytuacji gdy zaplanowane treści zostały zrealizowane, nastąpił progres w wybranych obszarach rozwojowych, w związku

z czym zaistniały przesłanki do zaplanowania i realizacji nowych zadań. Dla jednego dziecka dokonano modyfikacji Programu.

W okresie objętym kontrolą nie było przypadków rezygnacji rodziców z terapii wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci prowadzonej w Ośrodku.

(dowód: akta kontroli str. 98, 239-264)

W okresie objętym kontrolą (poza dwoma przypadkami) Ośrodek nie nawiązywał współpracy z innymi placówkami działającymi na rzecz dziecka i jego rodziny i/lub udzielających wsparcia dziecku. Z dziewięciorga dzieci objętych wczesnym wspomaganie dwoje uczęszczało do przedszkola, a troje do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

(dowód: akta kontroli str. 13-14)

W zakresie współpracy z innymi placówkami działającymi na rzecz dziecka i jego rodziny Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że nawiązanie współpracy z placówkami działającymi na rzecz dziecka i jego rodziny odbywa się po uzyskaniu zgody rodziców/prawnych opiekunów na wymianę informacji dotyczących ich dziecka. Rodzice/prawni opiekunowie dzieci objętych wczesnym wspomaganie nie wskazywali potrzeby wsparcia w zakresie nawiązania współpracy z podmiotami leczniczymi i ośrodkami pomocy społecznej.

W części Programów (czterech z analizowanych dziewięciu) zaplanowano współdziałanie z przedszkolami lub podmiotami leczniczymi:

- dla trójki dzieci zaplanowano współpracę z placówką wychowania przedszkolnego lub nauczycielem prowadzącym indywidualne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne w domu dziecka, mające na celu konsultacje i rozmowy w celu ujednoczenia kierunków oddziaływań skierowanych na optymalny rozwój dziecka;
- dla jednego dziecka z podmiotem leczniczym dotyczącym sporządzenia wymaganych diagnoz psychologiczno-pedagogicznych;

W pozostałych Programach nie zaplanowano takiej współpracy, co wynikało w jednym przypadku z niezgłoszenia przez rodziców potrzeb w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 265, 385, 395-418)

Opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju jednego z dzieci zawierała informację, że dziecko to pozostaje pod specjalistyczną opieką placówek medycznych, gdzie było objęte wieloprofilową terapią: psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną i fizjoterapeutyczną. W Ośrodku jednak nie podjęto działań w celu uzyskania niezbędnych informacji dla zapewnienia spójności oddziaływań realizowanych w różnych placówkach w odniesieniu do tego dziecka o czym stanowi § 3 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 2017 r. w sprawie wczesnego wspomaganie. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła w tej sprawie, że podczas wywiadu rodzic nie oczekiwał wsparcia i ostatecznie nie wyraził zgody w zakresie nawiązania współpracy z podmiotem leczniczym oraz podmiotami, w których dziecko jest objęte oddziaływaniem terapeutycznym. Chętnie natomiast udostępnia dokumentację medyczną dotyczącą przebiegu leczenia dziecka, która dla Zespołu stanowi źródło informacji o podjętych oddziaływaniach terapeutycznych.

(dowód: akta kontroli str. 186-188, 265)

W okresie objętym kontrolą Dyrektor Ośrodka opracowywała roczne plany nadzoru pedagogicznego, które były przedstawiane radzie pedagogicznej w dniach 15 września 2015 r., 2016 r. oraz 2017 r. Sprawozdania z pełnionego nadzoru przedstawiono terminowo (29 sierpnia 2016 r., 31 sierpnia 2017 r.).

W Planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2016/2017 uwzględniono zagadnienia związane z organizacją wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci. Do jednego z ważnych zadań Ośrodka zaliczono organizację tego wsparcia w związku z rosnącym zapotrzebowaniem. Do tematyki kontroli zaliczono m.in. kontrolę prowadzenia dokumentacji wczesnego wspomaganie ze szczególnym uwzględnieniem opracowanych i realizowanych z dzieckiem i jego rodziną Programów.

(dowód: akta kontroli str. 274-277)

Ewaluacja w zakresie efektywności współpracy z rodzicami przedstawiona w sprawozdaniach z pełnionego nadzoru pedagogicznego, wykazała m.in., że działania

podejmowane w placówce wspierają rodziców w wychowaniu ich dzieci. Formy kontaktów z placówką i sposoby informowania o postępach w nauce i zachowaniu są w ocenie rodziców optymalne. Niezadawalające jest czynne zaangażowanie rodziców w przedsięwzięcia organizowane w placówce jak również niezadawalające jest czynne zaangażowanie rodziców w zespołach ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Kontrola pięciu Programów wykazała, że zespoły opracowały programy zgodnie z wymogami rozporządzenia dla każdego dziecka. Programy zawierały diagnozę, harmonogram działań w zakresie wczesnego wspomaganie z uwzględnieniem działań wspierających rodzinę dziecka. Zarekomendowano aby w związku z ukazaniem się nowego rozporządzenia w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci dostosować dotychczasowe Programy i inną dokumentację wynikającą z wymogów nowego rozporządzenia w terminie do 30 października 2017 r.

(dowód: akta kontroli str.278-282)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym obszarze nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwaga dotycząca
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, na niewystarczającą aktywność Ośrodka w zakresie nawiązania współpracy z innymi placówkami uczestniczącymi w zaspokajaniu potrzeb dzieci wymagających wczesnego wspomaganie oraz uzyskaniu zgody rodziców na te działania. Brak takiej współpracy może skutkować niepełną informacją o potrzebach dzieci uczestniczących we wczesnym wspomaganie rozwoju, nierozpoznanie problemów w prowadzonych terapiach oraz trudnościami w wypracowaniu optymalnych zasad wspomaganie dzieci. W ocenie NIK brak takich działań może prowadzić do powielania działań terapeutycznych stosowanych wobec dzieci korzystających z wczesnego wspomaganie.

Ocena częściowa

Specjaliści realizujący zajęcia prowadzili ocenę postępów oraz trudności w funkcjonowaniu dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju, a częstotliwość i sposób dokonywania tej oceny był zgodny z założonym w Programie. Ośrodek podejmował nie zawsze skuteczne działania w celu zapewnienia spójności oddziaływań terapeutycznych w odniesieniu do dzieci, które korzystały także ze wsparcia w przedszkolach lub innych podmiotach, jednak istotną barierą w nawiązywaniu takiej współpracy był brak zgody rodziców. Realizacja wczesnego wspomaganie była przedmiotem nadzoru prowadzonego przez Dyrektora Ośrodka.

3. Warunki organizacyjne i finansowe wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą zajęcia wczesnego wspomaganie prowadziło pięć osób. Nauczyciele realizowali zajęcia z dzieckiem i jego rodziną w godzinach ponadwymiarowych. Tygodniowy wymiar godzin realizowanych powyżej etatu nie przekraczał liczby określonej w art. 35 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁶. W roku szkolnym 2015/2016 oraz we wrześniu w 2016/2017 nie zatrudniono w Ośrodku psychologa.

Zajęcia prowadzili następujący nauczyciele:

- mgr pedagogiki w zakresie nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego, która ukończyła studia podyplomowe w zakresie: oligofrenopedagogiki, logopedii, dysleksji (profilaktyka, diagnoza, terapia), neurologopedii, studia glottodydaktyczne⁷ oraz szereg kursów i szkoleń;
- mgr pedagogiki w zakresie nauczania początkowego, która ukończyła studia podyplomowe w zakresie oligofrenopedagogiki oraz inne kursy i szkolenia;

⁶ Dz.U. z 2018 r. poz. 967.

⁷ Metoda przygotowująca dzieci do nauki czytania i pisanie.

- mgr pedagogiki specjalnej; z ukończonymi studiami podyplomowymi w zakresie wczesnej interwencji i wspomaganie rozwoju dziecka, pedagogiki leczniczej M. Montessori;
- mgr mikrobiologii z przygotowaniem pedagogicznym, która ukończyła studia podyplomowe w zakresie wczesnej interwencji i wspomaganie rozwoju dziecka oraz inne kursy i szkolenia, w tym z zakresu integracji sensorycznej;
- mgr pedagogiki, z ukończonymi studiami podyplomowymi w zakresie logopedii korekcyjnej oraz kursami dotyczącymi pedagogiki specjalnej – oligofrenopedagogiki, pracy z dzieckiem autystycznym, terapii EEG, języka migowego dla pedagogów i logopedów.

(dowód: akta kontroli str. 287-289)

W latach 2015-2018 ww. nauczyciele brali udział w Wewnętrznym Doskonaleniu Nauczycieli, które dotyczyło takich zagadnień jak: praca z dzieckiem autystycznym; AAC – komunikacja wspomagająca i alternatywna; prezentacja pomocy do komunikacji alternatywnej i wspomagającej; biblioterapia w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; praca z dzieckiem słabo widzącym; jak porozumiewać się z dzieckiem niemówiącym – metody komunikacji alternatywnej i wspomagającej; metody pracy z dzieckiem niepełnosprawnym intelektualnie w stopniu głębokim. Nauczycielom umożliwiono także korzystanie z aktualnej literatury związanej z wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka⁸.

(dowód: akta kontroli str. 290-293)

3.2. Ośrodek dysponował odpowiednimi pomieszczeniami do prowadzenia zajęć wczesnego wspomaganie. Oględzinom poddano obydwie obiekty, w których prowadzone były zajęcia z zakresu wczesnego wspomaganie dzieci.

I. Budynek w którym mieszczą się Szkoły Ośrodka przy ul. Przypkowskiego 5 (w Jędrzejowie).

Wejście do obiektu dostosowane jest do potrzeb osób poruszających się na wózkach. W budynku znajduje się miejsce dla rodziców z małymi dziećmi gdzie można oczekiwać na terapię. Znajdują się samodzielne gabinety: pedagoga, psychologa oraz logopedy – alternatywnych metod komunikacji. Gabinety są w sposób czytelny oznakowane, z uwzględnieniem godzin pracy specjalistów, estetyczne, a ich wyposażenie sprzyja procesowi diagnozy i terapii. Pomieszczenia te są przystosowane do pracy w grupach 2-3 osobowych. W budynku znajduje się pomieszczenie, gdzie można organizować grupowe spotkania rodziców.

II. Budynek w którym mieszczą się Szkoły Ośrodka w miejscowości Węgleniec 1 (gmina Jędrzejów).

Obiekt nie jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Z informacji uzyskanych w tej sprawie od Dyrektora Ośrodka wynika, że budynku nie dostosowywano w powyższym zakresie, ponieważ od nowego roku szkolnego szkoły oraz prowadzenie zajęć wczesnego wspomaganie zostaną przeniesione do nowego obiektu znajdującego się na terenie Jędrzejowa, a ponadto wśród dzieci uczestniczących w zajęciach nie ma osób poruszających się na wózkach. W budynku znajduje się wydzielone miejsce dla rodziców

⁸„Diagnoza wielospecjalistyczna i konstruowanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla uczniów głębiej upośledzonych”, pod red. M. Piszczek, „Wczesna interwencja i wspomaganie rozwoju dzieci z chorobami genetycznymi” Teresa Kaczan i Robert Śmigiel, Impuls, „Porozumiewanie się z dziećmi ze złożonymi zaburzeniami komunikacji”. Poradnik nie tylko dla rodziców, Stowarzyszenie Rehabilitacyjne centrum Rozwoju Porozumiewania, Kwidzyna 2014 r. M. Grycman, „Sprawdź jak się porozumiewam. Ocena efektywności porozumiewania się dzieci niemówiących wraz z propozycjami strategii terapeutycznych”. Stowarzyszenie Rehabilitacyjne Centrum Rozwoju Porozumiewania, wyd. II, Kwidzyna 2015, M. Grycman, „Wczesna interwencja w logopedii”, Ditta Baczała, Jacek Bleszyński, „Autyzm i AAC” – alternatywne i wspomagające sposoby porozumiewania się w edukacji osób z autyzmem, pod red. Bogusławy Beaty Kaczmarek, Anety Wojciechowskiej, wyd. Impuls, „Wczesna interwencja logopedyczna” Katarzyna Kaczorowska-Bray, Stanisław Milewski, wyd. Harmonia 2016 r., „Wczesna interwencja i wspomaganie rozwoju małego dziecka”. Barbara Winczura, Cytowska Beata, „Podręczny słownik terminów AAC”. Beata Bogusława Kaczmarek, Magdalena Grycman, „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w teorii i praktyce”. A. Elszkowska, K. Raabe. F. Krawczyk, Ośrodek Rozwoju Edukacji.

z małymi dziećmi, gdzie można oczekiwać na terapię. W obiekcie znajdują się dwa gabinety, tj. integracji sensorycznej oraz terapii psychoruchowej. Gabinety te są w sposób czytelny oznakowane z uwzględnieniem godzin pracy specjalistów.

Ze szczegółowych oględzin powyższych gabinetów wynika, że:

1. Gabinet integracji sensorycznej ma powierzchnię 16 m² (4,20 m x 3,80 m), wys. ok. 3 m. Jest on odizolowany i wyciszony, a zajęcia odbywają się przy zaciemnieniu. W gabinecie znajduje się szereg pomocy dydaktycznych do prowadzenia zajęć⁹:

2. Gabinet psychoruchowy o powierzchni 25 m² (5,70 m x 4,40 m), wys. ok 3 m. Gabinet znajduje się w miejscu odosobnionym i jest bogato wyposażony. Jego wyposażenie stanowią:

- pomoce służące do rehabilitacji i ćwiczeń dużej motoryki, sprzęty sportowe do gier i zabaw, takie jak piłki rehabilitacyjne i piankowe, belki, wałki i materace rehabilitacyjne, drabinki do ćwiczeń; pomoce do ćwiczeń małej motoryki: układanki, nakładanki, mozaiki, korale do nawlekania, segregowania, plansze magnetyczne, puzzle drewniane, lalki manipulacyjne, zestawy do ćwiczeń graficznych;
- akcesoria logopedyczne: lustro, gry dydaktyczne, domina, literatura fachowa;
- dywan i kolorowe siedziska piankowe;
- mobilne szafki z klockami i instrumentami do muzykowania;
- farby, pędzle, podstawki, wałki, piasek do modelowania;
- małe mebelki: stoliki z płynną regulacją oraz krzesła w czterech rozmiarach pozwalające na dobór wysokości do wzrostu dziecka;
- akcesoria do stymulacji: huśtawka-platforma, sensoryczne kwadraty, półkule sensoryczne, wałki i piłki sensoryczne.

W budynku znajduje się pomieszczenie, gdzie można organizować grupowe spotkania rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 294-295)

W Ośrodku wydatki planowane i realizowane są w rozdziałach 80102 – *Szkoły podstawowe specjalne*, 80111 – *Gimnazja specjalne*, 80134 – *Szkoły zawodowe specjalne*, 85403 – *Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze* oraz 85446 – *Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli*. Nie ewidencjonowano jednak wydatków w rozdziale 85404 – *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*, pomimo że wydatki w tym zakresie były ponoszone.

(dowód: akta kontroli str. 296-338)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w latach 2015-2017 nie planowano środków i nie rozliczano wydatków w rozdziale 85404 *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*. Planowanie wydatków w jednostce odbywa się na podstawie arkusza organizacyjnego opracowanego na dany rok szkolny oraz aneksów, w których ujęte są realizowane zadania wynikające z funkcjonowania w strukturze placówki: szkół podstawowych z oddziałami gimnazjum, branżowej szkoły I stopnia z oddziałami ZSZ, szkoły przysposabiającej do pracy, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, internatów. W dokumentach tych ujęci są pracownicy pedagogiczni i niepedagogiczni w etatach dla których planowane jest wynagrodzenie wraz z pochodnymi. Pozostałe wydatki – tzw. rzeczowe, planowane są na podstawie wykonania roku poprzedniego i prognoz. Planowanie i monitorowanie wydatków prowadzone jest na bieżąco w jednostce jako całości. W trakcie roku składane są wnioski dyrektora o przeniesienia w poszczególnych paragrafach budżetowych oraz ewentualne zwiększenia środków na wydatki.

(dowód: akta kontroli str. 339)

Z metryczek subwencji oświatowych i wycień otrzymanych ze Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie wynika, że w roku 2015 Ośrodek nie otrzymał środków na wczesne wspomaganie, gdyż według stanu na 30 września 2014 r. nie wykazano dzieci objętych wczesnym wspomaganie. W roku 2016 Starostwo przyznało środki na dwoje dzieci

⁹ Panel interaktywny z przyciskami; kostka interaktywna; interaktywna lampa do światłowodów; kaskada światłowodowa; interaktywna kolumna bulgocząca z podstawą; rzutnik światła; zestaw tarcz obrotowych wraz z silnikiem – projektor kolorów i obrazów; kula lustrzana z reflektorem o zmiennej barwie światła; „prysznic świetlny”; mini wieża z systemem Hi-Fi; zestaw trzech płyt CD z muzyką relaksacyjną; zestaw elementów miękkich.

w wysokości 9322,61 zł, w roku 2017 na czworo dzieci w kwocie 18 884,95 zł, natomiast na rok 2018 na ośmioro dzieci w kwocie 38 670,76 zł.

Wykazywana w SIO na 30 września 2015, 2016 i 2017 r. liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju w Ośrodku była zgodna ze stanem faktycznym.

Na koszty wczesnego wspomaganie poniesione przez Ośrodek w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą składały się:

- wynagrodzenia z tytułu godzin ponadwymiarowych nauczycieli wczesnego wspomaganie, które wyniosły w: 2015 r. – 4773 zł (za 76 godzin przeprowadzonych zajęć), 2016 r. – 8144 zł (za 130 godzin), 2017 r. – 18 952 zł (za 301 godzin);
- wydatki rzeczowe m.in. zużycie wody, energii elektrycznej, materiałów biurowych, zakupu opału (policzone proporcjonalnie na ucznia za jedną godzinę pobytu w placówce) w: 2015 r. – 148 zł, 2016 r. – 258 zł, 2017 r. – 604 zł.

(dowód: akta kontroli str. 340-353)

W 2016 r. na działalność związaną z wczesnym wspomaganie Ośrodek uzyskał 5894 zł, (z tego 5000 zł darowizny TVP Reklama Dzieciom) oraz 894 zł ze środków własnych Stowarzyszenia „Razem” – działającego przy Ośrodku. Środki przeznaczone za zakup pomocy do komunikacji alternatywnej.

W grudniu 2017 r. na działalność związaną z wczesnym wspomaganie Ośrodek uzyskał dodatkowe środki w kwocie 16 259,07 zł w ramach realizacji zadania z zakresu administracji rządowej jako wiodący ośrodek koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczy¹⁰. Z kwoty powyższej 15 000 zł przeznaczono na zakup wyposażenia, a 1259,07 zł na wynagrodzenia dla nauczycieli, którzy zrealizowali 21 godzin zajęć terapeutycznych.

W ramach wyposażenia zakupiono pomoce dydaktyczne służące do rehabilitacji ćwiczeń dużej i małej motoryki oraz percepcji, akcesoria logopedyczne, mobilne szafki z klockami i instrumentami do muzykowania, akcesoria plastyczne, krzesła w różnych rozmiarach oraz akcesoria do stymulacji sensorycznej.

(dowód: akta kontroli str. 354-355, 363)

Dokumentację dotyczącą uczniów objętych kształceniem specjalnym zawierającą dane osobowe (opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie) przechowywano zamknięte w szafie panczernej w gabinecie pedagoga. Osoby, które miały dostęp do powyższej dokumentacji (członkowie zespołu opracowującego Programy) posiadały upoważnienia do przetwarzania danych osobowych uczniów i rodziców oraz złożyły wymagane do tego celu oświadczenia pracownika.

Jednostka stosowała zasady określone w „Obiegu i trybie udostępniania opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka” wprowadzonym zarządzeniem Dyrektora Ośrodka nr 4/2016 z dnia 19 kwietnia 2016 r. zapewniające ochronę danych osobowych.

Nie wystąpiła sytuacja aby opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju załączano do arkuszy organizacyjnych oraz aneksów do tych arkuszy, dzienników zajęć wczesnego wspomaganie itp.

Dokumentacja przesyłana przez Szkołę do Starostwa nie zawierała danych dotyczących stanu zdrowia dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju.

(dowód: akta kontroli str. 356-358)

Zapewniono kompletność, poprawność oraz zgodność ze stanem faktycznym danych wprowadzonych do SIO dotyczących dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju.

(dowód: akta kontroli str. 178-206, 340-349)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że Dyrektor Ośrodka nie podejmowała działań w celu zapewnienia prawidłowego ewidencjonowania wydatków na realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci w okresie objętym kontrolą. Wydatki te nie były ewidencjonowane w rozdziale 85404 – *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*, do czego

¹⁰ W ramach programu „Za życiem”.

zobowiązywało rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (załącznik nr 2)¹¹.

Ośrodek w projektach planu wydatków budżetowych za lata 2016, 2017 i 2018 przesłanych do Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie nie zaplanował wydatków w rozdziale 85404. Również Starostwo w przesłanych do Ośrodka zatwierdzonych planach wydatków nie uwzględniło wydatków w ww. rozdziale. Nieprawidłowa ewidencja uniemożliwiała bieżące monitorowanie wykorzystania tych środków i podejmowanie działań w sytuacji gdyby uzyskane środki były niewystarczające do zapewnienia odpowiedniego wsparcia.

Z wyjaśnienia Dyrektor Ośrodka wynika, m.in. że koszty realizacji zadań związanych z wczesnym wspomaganiami są trudne do zaplanowania. Rodzice lub prawni opiekunowie mają możliwość złożenia wniosku w każdym czasie i również w każdym czasie mają możliwość rezygnacji z udzielanego wsparcia. Wątpliwości dotyczące planowania środków w przedmiotowym rozdziale budzi także system wykazywania w SIO oraz otrzymywania środków w poszczególnych latach budżetowych (wg stanu na 30 września 2015 r. wykazano 2 dzieci i otrzymana subwencja dotyczyła 2 dzieci, a w 2016 r. organizowano wsparcie dla 5 dzieci). Środki na wynagrodzenia dla nauczycieli za prowadzenie zajęć pochodzą z rozdziałów, do których są przyporządkowani nauczyciele z uwagi na realizowany przez nich podstawowy wymiar pensum.

W dniu 6 kwietnia 2018 r. do Starostwa Powiatowego w Jędrzejowie został złożony wniosek o utworzenie nowego rozdziału w planie budżetowym jednostki.

(dowód: akta kontroli str. 359-360)

Starosta Jędrzejowski poinformował w tej sprawie, że zgodnie z obowiązującymi w powiecie zasadami opracowywania projektu uchwały budżetowej jednostki organizacyjne przygotowują materiały planistyczne, dotyczące realizacji ich zadań, z uwzględnieniem podziału klasyfikacji budżetowej. Ośrodek nie planował wydatków w rozdziale 85404, stąd nie występuje on w budżecie powiatu. Złożony wniosek przez Dyrektor Ośrodka o utworzenie powyższego rozdziału zostanie uwzględniony w projekcie uchwały o zmianie budżetu powiatu na rok 2018.

(dowód: akta kontroli str. 361-362)

Ocena cząstkowa

W Ośrodku zapewniono odpowiednie warunki organizacyjne oraz zabezpieczono środki na realizację wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci. W latach 2016/2017-2017/2018 zatrudniono wymaganych specjalistów, których kwalifikacje pozwalały na realizację wczesnego wspomaganie dzieci oraz stworzono odpowiednie warunki do doskonalenia i doskonalenia zawodowego w tym zakresie. W roku szkolnym 2015/2016 nie zatrudniono psychologa. W Ośrodku zapewniono wygodne, estetyczne, spełniające wymogi bezpieczeństwa oraz odpowiednio wyposażone pomieszczenia do prowadzenia zajęć wczesnego wspomaganie. W SIO umieszczono prawidłowe dane dotyczące liczby i wieku dzieci objętych tym wsparciem, dokumentacja wszystkich dzieci była właściwie chroniona. W okresie objętym kontrolą nie podjęto działań w celu prawidłowego ewidencjonowania wydatków na wczesne wspomaganie rozwoju dzieci.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹², wnioskuje o:

1. Podjęcie działań w celu zapewnienia dzieciom objętym wczesnym wspomaganie rozwoju realizacji wszystkich form wsparcia wynikających z opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, w tym pomocy psychologicznej.

¹¹ Dz. U. z 2014 r. poz. 1053, ze zm.

¹² Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm.

2. Zapewnienie w składzie Zespołów wszystkich wymaganych specjalistów posiadających przygotowanie do pracy z dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym.
3. Ewidencjonowanie wydatków związanych z wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka w rozdziale 85404 – *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia   czerwca 2018 r.

Kontroler:
Andrzej Kamiński
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
Podpis

.....
Podpis